

## BO'LAJAK PEDAGOGLARDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MADANIYATI

Haytboyeva Mehriniso Nizomaddin qizi

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti tayanch doktoranti

Mehrinisohayitboyeva1@gmail.com +99893 866 64 68

**Anotatsiya:** Mazkur maqolada bo'lajak pedagoglarda axborot madaniyatini shakllantirish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatining nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Axborot madaniyatining zamonaviy sharoitda raqamli va sun'iy intellekt savodxonligi bilan integratsiyalashuvi ilmiy manbalar asosida yoritiladi. Tadqiqot davomida an'anaviy axborot madaniyati va sun'iy intellekt integratsiyalashgan axborot madaniyati o'rtasidagi farqlar aniqlanadi. Shuningdek, sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda tanqidiy fikrlash, etik mas'uliyat va akademik halollik masalalarining ahamiyati asoslab beriladi.

**Kalit so'zlar:** axborot madaniyati, sun'iy intellekt, AI savodxonligi, pedagogik kompetensiya, raqamli ta'lim, akademik halollik.

### KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi tubdan o'zgarib, pedagoglardan yangi bilim va kompetensiyalarni talab etmoqda. Axborot madaniyati tushunchasi avval asosan axborotni izlash, qayta ishlash va undan foydalanish ko'nikmalarini qamrab olgan bo'lsa, bugungi kunda u sun'iy intellekt texnologiyalari bilan integratsiyalashgan kompleks tushuncha sifatida namoyon bo'lmoqda.

Sag'dullaev axborot madaniyatini shaxsning axborot bilan ongli va mas'uliyatli ishlash qobiliyati sifatida talqin qiladi [1]. Holmes, Bialik va Fadel esa zamonaviy ta'limda axborot madaniyati AI savodxonligi bilan uzviy bog'liqligini ta'kidlaydilar [2]. Shu bois bo'lajak pedagoglarda sun'iy intellektdan foydalanish madaniyatini shakllantirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo hisoblanadi.

Asosiy qism

Axborot madaniyati va sun'iy intellekt integratsiyasi

Axborot madaniyati pedagogning axborotni izlash, baholash, tahlil qilish va undan samarali foydalanish kompetensiyalarini o'z ichiga oladi. Zamonaviy sharoitda ushbu kompetensiyalar sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida kengaymoqda. Russell va Norvig sun'iy intellektni murakkab muammolarni yechishga qodir algoritmik tizimlar majmui sifatida ta'riflaydi [3].

Xususan, tabiiy tilni qayta ishlash texnologiyalari ilmiy matnlarni tahlil qilish, asosiy g'oyalarni ajratib olish va tarjima jarayonlarini yengillashtiradi. Biroq Luckin, Holmes va Griffiths ta'kidlaganidek, AI tomonidan berilgan natijalar pedagog tomonidan tanqidiy tahlil qilinishi va baholanishi zarur [4]. Shu jihatdan sun'iy intellektdan foydalanish madaniyati bo'lajak pedagoglarda refleksiv va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

An'anaviy va AI integratsiyalashgan axborot madaniyatining solishtirma tahlili

1-jadval. An'anaviy va AI integratsiyalashgan axborot madaniyatining solishtirma tahlili

|                      |                                   |                                           |
|----------------------|-----------------------------------|-------------------------------------------|
| Ko'rsatkichlar       | An'anaviy axborot madaniyati      | AI integratsiyalashgan axborot madaniyati |
| Asosiy maqsad        | Axborotni izlash va foydalanish   | Axborotni tahlil qilish va yaratish       |
| Vositalar            | Kitoblar, oddiy elektron manbalar | AI platformalar va adaptiv tizimlar       |
| O'qituvchi faoliyati | Qo'lda tayyorlash                 | AI yordamida optimallashtirish            |
| Talaba bilan ishlash | Frontal yondashuv                 | Individual va moslashuvchan yondashuv     |
| Asosiy ko'nikmalar   | Raqamli savodxonlik               | AI savodxonligi va tanqidiy fikrlash      |

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, AI integratsiyalashgan axborot madaniyati pedagogik jarayonning individuallashtirilishini ta'minlab, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etishga imkon yaratadi.

Sun'iy intellekt vositalarining pedagogik imkoniyatlari

Sun'iy intellekt vositalari pedagogik faoliyatni samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Popenici va Kerr ta'lim jarayonida AI texnologiyalarining qo'llanilishi o'qitish samaradorligini oshirishini va pedagogik faoliyatni optimallashtirishini qayd etadilar [5].

Biroq sun'iy intellektdan foydalanishda akademik halollik, axborot xavfsizligi va etik mas'uliyat masalalari muhim ahamiyatga ega. Pedagog AI vositalaridan yordamchi resurs sifatida foydalanishi, natijalar uchun shaxsiy javobgarlikni saqlab qolishi zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak pedagoglarda axborot madaniyatini shakllantirishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish zamonaviy ta'limning muhim yo'nalishlaridan biridir.

AI integratsiyalashgan axborot madaniyati pedagoglarning tanqidiy fikrlashini, ijodiy yondashuvini va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, sun'iy intellektdan foydalanish madaniyati akademik halollik va etik mas'uliyat bilan uyg'un holda shakllantirilishi lozim.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Сагдуллаев А. Аxborot madaniyati asoslari. – Toshkent, 2018.
2. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education. – Boston: Pearson, 2021.
3. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. – Pearson, 2020.
4. Luckin R., Holmes W., Griffiths M. Intelligence Unleashed. – Pearson, 2022.
5. Popenici S., Kerr S. Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning. Research and Practice in Technology Enhanced Learning, 2017.